

HET STUDIEJAAR 1948–1949

REDE

UITGESPROKEN OP DE 19DE SEPTEMBER 1949
BIJ DE OVERDRACHT VAN HET RECTORAAT
DER LANDBOUWHOGESCHOOL

DOOR

DR E. BROUWER

H. VEENMAN & ZONEN • WAGENINGEN

Mijne Heren Curatoren, Dames en Heren Hoogleraren, Lectoren, Docenten, Wetenschappelijke medewerkers, Assistenten, Studenten en voorts Gij allen, die deze plechtigheid met Uw tegenwoordigheid vereert.

Zeer gewaardeerde toehoorderessen en toehoorders,

Aan het einde van zijn ambtsperiode gekomen, is het de taak van de aftredende rector een overzicht te geven van de belevenissen der Hogeschool in het ten einde spoedende studiejaar. Meer nog dan anders heeft hij zich één gevoeld met de inrichting, waaraan hij zijn levenstaak heeft gevonden en voor wier belangen hij in de bres heeft gestaan. Momenten van vreugde over het welslagen van een of ander pogen hebben afgewisseld met tijden van droefheid over andere gebeurtenissen.

Zó is het ook geweest in het afgelopen studiejaar. Met weemoed denken wij terug aan de zuiveltechnicus K. G. STAAL, die ons op 4 Mei 1949 na een langdurige ziekte is ontvallen. Meer dan dertig jaren was hij een trouw medewerker van collega VAN DER BURG en steeds bereid ook aan anderen in en buiten het zuivellaboratorium de behulpzame hand te bieden.

Met grote weemoed denken wij ook terug aan de dagen, toen ons de droeve tijdingen bereikten van het overlijden van twee studenten, die in verre gewesten hun leven hebben gelaten in dienst van het Vaderland. Het waren de studenten H. W. SCHRAAGEN, die op 4 April op Java sneuvelde en G. SCHOUTEN, waarover op 21 April bericht werd ontvangen, dat hij tengevolge van ziekte te Soekaboemi was overleden.

Voorts was ook de dag van 4 Juni een dag van rouw voor de Hogeschool en voor nabestaanden en vrienden, toen de student M. R. SMIT, die reeds geruime tijd ziek was, ons door de dood ontviel.

Niet minder tragisch was het plotselinge overlijden op 3 Juni van de Engelse studente Miss J. N. WINFIELD, die als gast op het laboratorium voor Mycologie en Aardappelonderzoek werkzaam was.

Hun aller nagedachtenis zullen wij in ere houden.

Gaf het verscheiden van deze levens reden tot diepe droefenis, geheel anders, maar toch met een inslag van weemoed, waren de gevoelens, die in ons opwelden bij het afscheid van enige collega's, die hun ambt moesten neerleggen wegens gezondheidsredenen of wegens het bereiken van de door de wet gestelde leeftijdslimiet.

Prof. VISSER, voor wie ogenschijnlijk geen leeftijdsgrens scheen te gelden, legde zijn ambt neer op een leeftijd van bijna 73 jaren, nadat hem op zijn verzoek eervol ontslag was verleend. Mijn ambtsvoorganger gewaagde reeds van het feit, dat men er niet in geslaagd was

een vervanger te vinden, welke het geheel van de last kon overnemen, die collega VISSER zo lang en met zo veel zwier heeft gedragen, zodat een hergroepering van de vakken noodzakelijk was. Was reeds het vorige jaar een hoogleraar benoemd voor de cultuurtechniek, zodat collega VISSER zich voortaan kon beperken tot het onderwijs in de landbouwwerktuigkunde en tot het Directoraat van het Instituut voor Landbouwwerktuigen en -gebouwen, in het afgelopen jaar kon hij ook dit deel van zijn taak overdragen en wel aan Ir P. A. VAN DEN BAN, die werd benoemd tot hoogleraar in de landbouwwerktuigkunde en de grondbewerking. De afgetreden hoogleraar, die meer dan dertig jaren zijn ambt vervulde, nam op 15 December officieel afscheid, waarbij vertegenwoordigers van de Hogeschool, van de afgestudeerden en ook uit de praktijk op treffende wijze van hun waardering blijk gaven.

Ook Prof. HONING legde zijn taak neer. Een langdurige ziekte had hem reeds genoopt zijn werkzaamheden te beperken. Weliswaar trad geleidelijk herstel in; maar dit voltrok zich volgens collega HONING in een te langzaam tempo. Van oordeel, dat hij daardoor de studenten niet een zodanige leiding kon geven als hij het zijn plicht achtte, verzocht hij aan Hare Majesteit de Koningin zijn ontslag, dat hem met ingang van 1 Januari 1949 eervol werd verleend. De erkentelijkheid van collega's, vrienden en oud-leerlingen voor alles wat Prof. HONING voor hen heeft gedaan, kwam op onmiskenbare wijze tot uiting op 29 Januari, toen aan de scheidende hoogleraar een geschilderd portret werd aangeboden. De Landbouwhogeschool was zo gelukkig in de plantkundige Dr R. PRAKKEN, die reeds vele jaren aan het laboratorium voor erfelijkheidsleer was verbonden, een opvolger voor Prof. HONING te vinden.

Prof. HUDIG, die het vorige jaar tot de datum van zijn aftreden eervol ontheven werd van zijn leeropdracht om in de gelegenheid te zijn tot het verwerken van jaren lang verzamelde studiegegevens, vroeg en verkreeg met ingang van 1 Juli eervol ontslag. Zijn onderwijstaak werd reeds meer dan een jaar vervuld door de lector Dr A. C. SCHUFFELEN, die bij het aftreden van collega HUDIG tot hoogleraar in de landbouwscheikunde werd benoemd.

Op de dag van heden is ook voor onze collega's VAN DER BURG, QUANJER en OLIVIER de tijd gekomen, dat de onverbidde wet op het hoger landbouwonderwijs hen noopt tot het neerleggen van hun taak. Op 18 Juni gaf Prof. QUANJER zijn afscheidsles, waarna hem door vrienden en oud-leerlingen een geschilderd portret werd aangeboden. Vertegenwoordigers uit alle oorden des lands waren op die dag te Wageningen samengestroomd om van hun belangstelling blijk te geven. Tot zijn opvolger werd benoemd Dr A. J. P. OORT, die voordien als phytopatholoog aan het laboratorium voor mycologie en aardappelonderzoek werkzaam was.

Aan Prof. VAN DER BURG werd op 2 Juli een geschilderd portret aangeboden, waarbij de aftredende hoogleraar afscheid nam van allen in

en buiten Wageningen, waarmede hij zo lang heeft samengewerkt. Hoewel collega VAN DER BURG zich een afscheid van intieme aard had gedacht, bleek de collegezaal in zijn laboratorium te klein om alle belangstellenden een plaats te kunnen bieden.

Ook aan Prof. JAGER GERLINGS, die reeds in 1947 wegens het bereiken van de leeftijdsgrens was afgetreden, werd een geschilderd portret aangeboden. In 1947 toch was het onmogelijk geweest aan het afscheid enig reliëf te geven wegens ziekte van de vertrekkende. Thans echter was het herstel zó ver gevorderd, dat collega GERLINGS er in toestemde de dag van 2 April voor de overdracht van het portret te bestemmen, waarvan een grote schare van oud-leerlingen, vrienden en collega's getuige was.

Collega OLIVIER gaat op dit ogenblik heen met stille trom. Wellicht zou hij ook verder geen ruchtbaarheid aan zijn vertrek willen geven. Ik kan hem in dit opzicht echter niet geruststellen. Zeer binnenkort hopen velen de gelegenheid te hebben afscheid van hem te nemen. Onder de zeer moeilijke omstandigheden onmiddellijk na de bevrijding, toen de Hogeschool in een chaotische toestand verkeerde, werd collega OLIVIER met de leiding der school belast en hij leverde daarbij een belangrijke bijdrage tot de wederopbouw dezer inrichting.

Ook Prof. VAN UVEN zou moeten heengaan op de dag van heden. De pogingen een opvolger voor hem te vinden zijn echter nog niet tot afsluiting gekomen, zodat wij ons gelukkig prijzen, dat collega VAN UVEN zich bereid heeft verklaard zijn lessen nog te blijven geven, zolang dit noodzakelijk zal zijn.

Hieruit blijkt al, dat het vinden van opvolgers voor de vele vertrekkenden af en toe veel zorgen baarde. Niettemin kon ik in het voorgaande reeds gewag maken van de benoemingen van de heren VAN DEN BAN, PRAKKEN, SCHUFFELEN en OORT.

In de vacature, welke het vorige jaar ontstond door het overlijden van Prof. TE WECHSEL, kon worden voorzien door de benoeming van Dr Ir J. F. KOOLS tot hoogleraar in de bosexploitatie, de boshuishoudkunde en de Indische bosgeschiedenis; de vacature voor Tropische landbouwplantenteelt werd vervuld door de benoeming van Dr Ir C. COOLHAAS, die tot dusverre als lector aan onze Hogeschool was verbonden, waarmede dus ook voor Prof. VAN DER STOK een opvolger was gevonden. Voorts werd de vacerende leerstoel in de Tropische hygiëne vervuld door de benoeming van Dr J. W. WOLFF als opvolger van Prof. VAN LOGHEM.

Het moet van het grootste belang worden geacht, dat ook de vacature, ontstaan door het aftreden van Prof. OLIVIER, spoedig wordt vervuld. Inderdaad meen ik hier de verwachting uit te mogen spreken, dat zijn opvolger binnen zeer korte tijd zal worden benoemd.

Ging het in het voorgaande om het bezetten van vacante plaatsen, de voortschrijdende specialisering der landbouwwetenschap maakte

het noodzakelijk een aantal nieuwe leerkrachten aan te stellen. Men was zich hierbij ter dege bewust van de ernstige bezwaren, die een te ver gaande onderverdeling van de leerstof voor de studenten mee kan brengen. Deze bezwaren zijn zó dikwijls in woord en in geschrift tot uiting gebracht, dat ik ze bij U allen bekend mag veronderstellen. Wij menen dan ook, dat hier niet lichtvaardig gehandeld mag worden en wij achten het noodzakelijk, dat al de verschillende belangen, die in het geding komen, bij elke splitsing zorgvuldig tegen elkaar worden afgewogen.

Zowel in de kringen der Landbouwhogeschool als daar buiten bestond er echter geen twijfel meer aan, dat bij het onderwijs en het onderzoek op het gebied der zuivelbereiding een dergelijke splitsing onvermijdelijk was, waarbij één hoogleraar zich zou moeten wijden aan de algemene problemen van de zuivelbereiding en de melkkunde, terwijl een tweede zijn aandacht in het bijzonder zou dienen te schenken aan de zuiveltechnologische vraagstukken. Wij smaakten de voldoening, dat deze noodzaak ook door de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening werd erkend en het stemde tot verheugenis, dat daaraan werd tegemoet gekomen door de benoeming van Dr H. MULDER tot hoogleraar in de zuivelbereiding en melkkunde met uitzondering van de zuiveltechniek en van Ir S. HARTMANS tot hoogleraar in de zuiveltechnologie.

Bij een vroegere gelegenheid werd reeds medegedeeld, dat de Regering zich bereids had verenigd met het voorstel van de Senaat om door het benoemen van enige nieuwe onderwijskrachten in de economische richtingen gelegenheid te geven tot verbreding en verdieping der economische studie. In verband hiermede werd Dr J. HORRING benoemd tot buitengewoon hoogleraar in de staat- en landhuishoudkunde om in het bijzonder aandacht te schenken aan de bedrijfs-economie. Aangezien Prof. HORRING daarbij mede zal behandelen de kostprijsberekening in de landbouw, waarbij enige voorkennis van het boekhouden onontbeerlijk is, werd de heer K. RINZEMA belast met een cursus in het laatstgenoemde vak. Voorts werd Dr B. H. SLICHER VAN BATH benoemd tot buitengewoon hoogleraar om onderwijs te geven in de agrarisch-economische en -sociale geschiedenis.

Hiermede vormen de economische afdelingen echter nog geenszins een afgerond geheel. Voorstellen tot verdere uitbreiding van het docentencorps voor de economische richtingen zijn reeds geruime tijd geleden naar Curatoren gezonden, zodat zeer binnenkort de volledige uitvoering van de vastgestelde plannen mag worden verwacht.

Ook het onderwijs en het onderzoek in de landbouwplantenteelt, die tot dusverre in hun gehele omvang aan één hoogleraar waren toevertrouwd, geven een zodanige schakering van facetten te zien, dat deze taak voor één persoon te zwaar moet worden geacht, in het bijzonder wanneer men het grote aantal studenten in aanmerking neemt, dat in landbouwplantenteelt afstudeert. Vooral de graslandcultuur, een onderdeel van de landbouwplantenteelt, dat voor een land als het

onze onbetwist van de allergrootste betekenis is, bevindt zich in een toestand van evolutie. Voor de eerstvolgende jaren is daarom in het hierop betrekking hebbende onderwijs voorzien door de benoeming van twee deskundigen tot lector, die echter hun hoofdbetrekking zullen blijven houden aan het Centraal Instituut voor Landbouwkundig Onderzoek. Tot lector in de graslandexploitatie werd nl. benoemd Ir M. L. 'T HART, tot lector in het botanisch graslandonderzoek Dr D. M. DE VRIES.

Ook wat de lessen in vreemde talen betreft, kwam er enige uitbreiding door de benoeming van Mej. Dr S. FERWERDA tot docente in de Deense en Zweedse taal voor de eerstvolgende tijd. Daarentegen konden de lessen in het Russisch in het afgelopen jaar niet doorgaan wegens het verblijf van de betreffende docent KUIPERS in de Verenigde Staten voor studiedoeleinden. Voorts zullen de lessen in de Portugese taal gedurende de cursus 1949-1950 worden onderbroken, mede in verband met een verandering van de werkring van de docent Dr VAN WIJK.

Tenslotte zij nog met waardering melding gemaakt van het feit, dat de heren Dr Ir A. L. S. BÄR, Dr Ir L. J. VROON en Ir F. J. APPELMAN hun ervaring en tijd ter beschikking van de Landbouwhogeschool hebben gesteld door het aanvaarden van een leeropdracht, achtereenvolgens in de cultuur van het suikerriet, in de rijstcultuur en in de jacht en wildbescherming.

Betref dit alles mutaties en uitbreidingen van het docentencorps, wat de overige functionarissen betreft zij nog vermeld, dat aan de administrateur WILHELMY VAN HASSELT op zijn verzoek eervol ontslag werd verleend wegens het bereiken van de 65-jarige leeftijd. Op 10 Januari nam hij afscheid, waarvoor velen onzer in de Senaatskamer waren samengekomen. Aangezien nog geen opvolger werd benoemd, is de hoofdamttenaar van administratie WIERINGA met de waarneming van dit ambt belast.

Alvorens Uw aandacht te vragen voor enkele zaken van materiële aard, moge ik vermelden, dat enigen onzer hun verdiensten openlijk erkend zagen door instanties, welke buiten het nauwere hogeschoolverband staan. Collega SMIT werd benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw, de plantkundige Mej. H. L. G. DE BRUIJN en de rijkslandbouwarchitect H. J. VAN HOUTEN tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Voorts werd Prof. EDELMAN benoemd tot corresponderend lid van de Société géologique de la Belgique te Luik en tot ereraadslid van de Consejo Superior del Investigaciones Scientificas te Madrid. Prof. WELLENSIEK werd benoemd tot lid van de American Association for the Advancement of Science en Prof. TENDELOO tot lid van de Hollandse Maatschappij der Wetenschappen. Voor hen persoonlijk moge hierin een voldoening zijn gelegen, ook voor de Hogeschool als geheel zijn dergelijke onderscheidingen geenszins zonder waarde.

Wij hebben ons hiervóór beziggehouden met de uitbreiding van het docentencorps en reeds gememoreerd, dat aan een ver gaande splitsing van het onderwijs bezwaren zijn verbonden, welke zo goed mogelijk dienen te worden ondervangen. Mede in dit verband heeft men de herziening van het studieplan te zien, waarvan mijn ambtsvoorganger mededeelde, dat het ontwerp aan hogere instanties was voorgelegd, zij het in de stellige verwachting, dat nog nader overleg en ongetelde veranderingen nodig zouden zijn en dat nog veel water door de Rijn zou vloeien, vóór het nieuwe programma zijn definitieve vorm zou hebben gekregen.

Dit is inderdaad het geval gebleken, zodat deze aangelegenheid nog steeds niet in een zodanig stadium verkeert, dat ik daarop thans zou kunnen ingaan. Zijn woorden, dat het daarbij te betreuren is, dat nog steeds niet het rapport van de Staatscommissie voor de reorganisatie van het hoger onderwijs is gepubliceerd, moet ik ook thans nog tot de mijne maken, al kan ik daaraan toevoegen, dat de verschijning is aangekondigd en derhalve binnenkort mag worden verwacht.

Intussen zal het voorstel tot herziening van ons onderwijsplan zijn invloed reeds op één punt in het studiejaar 1949-1950 doen gelden. Het betreft hier de Algemene Landbouwkunde, een onderwerp, dat al jaren lang de gemoederen beroert van de jongste student tot de bezadigde professor. Inderdaad is het aantrekkelijk de studenten reeds in de aanvang van hun studie met de eigenlijke landbouwwetenschap in aanraking te brengen en hen al dadelijk met de onderlinge samenhang der studievakken bekend te maken. Men was echter van mening, dat dit niet tot een verzwaring van de propaedeuse zou mogen leiden, gezien de grote moeilijkheden, welke vele studenten reeds thans bij dit deel hunner studie ondervinden en evenmin wilde de Senaat tot een beperking van de huidige propaedeutische leerstof overgaan. Ten slotte heeft hij gemeend een proef te moeten nemen met de invoeging van de algemene landbouwkunde tijdens de propaedeuse, echter voorschijns als facultatief vak, dat in de eerstvolgende cursus zal worden gegeven door Prof. DE VRIES.

Ook nog op andere wijze onderging het onderwijs een aanvulling. Zoals wel vanzelf spreekt, wordt bij ons onderricht de nadruk gelegd op de landbouw in Nederland en in Indonesië. Veel minder aandacht wordt er geschonken aan Suriname, over welk gebied trouwens een veel minder rijke landbouwliteratuur bestaat, doch waar landbouw en bosbouw ongetwijfeld een veel grotere betekenis kunnen krijgen dan thans het geval is. Op initiatief van onze President-Curator, wiens belangstelling voor de West U allen bekend is en die door zijn jarenlang verblijf de toekomstmogelijkheden aldaar vermag te overzien, werd door de Senaat het voorstel gedaan het onderzoek en het onderwijs mede te richten op de vraagstukken van West-Indië. Als gevolg daarvan werd de week vóór de Paasvacantie geheel bestemd voor de bespreking van onderwerpen op Suriname betrekking hebbende. Een aantal competente

sprekers, deels uit eigen kring, deels buiten de hogeschool staande, was aanstonds bereid mede te werken. Het was zeer verheugend, dat er onder de studerenden grote belangstelling aan de dag werd gelegd voor de voordrachten, die werden gehouden en die van grote liefde voor dit verre land getuigden.

Het is begrijpelijk, dat het probleem van de huisvesting en terreinen ook dit jaar grote zorgen baarde, mede door de uitbreiding van het docentencorps en zijn staf. De achterstand, welke reeds dateert uit de jaren van bezuiniging vóór de oorlog, doet zich thans bijzonder nijpend gevoelen. Nog steeds moet in een aantal gevallen een noodvoorziening worden getroffen. Zo is dezer dagen een aanvang gemaakt met het reeds geruime tijd geleden geprojecteerde hulpgebouw voor natuurkunde, dat achter het laboratorium van Prof. VAN WIJK wordt opgetrokken.

Inmiddels stemt het tot verheugenis, dat het grote bouwplan, waarvan mijn voorganger gewaagde, bij de bevoegde instanties een gunstig onthaal heeft gevonden. Een onderdeel daarvan, dat met zin voor een moderne nomenclatuur het vijfjarenplan is genoemd, omvat de bouw van de meest noodzakelijke nieuwe laboratoria. Van al de gebouwen, in dit vijfjarenplan genoemd, zijn als meest urgent beschouwd de laboratoria voor geodesie, technologie, dierfysiologie en landbouwscheikunde alsmede een bedrijfsgebouw voor landbouwplantenteelt, zodat de voorbereidingen daarvoor worden getroffen. Dagelijks moeten wij echter ervaren, dat de weg van een plan tot de uitvoering van dit plan moeizaam is en veel, zeer veel vergt van het geduld, waarover sommigen in ruime mate, anderen in minder ruime mate beschikken. Het laat zich echter aanzien, dat binnenkort de eerste spade in de grond zal worden gestoken voor het gebouw voor geodesie, dat aan de bergrand tussen de gebouwen voor plantenfysiologie en microbiologie zal verrijzen en van waar uit de hoogleeraar en zijn studenten over beemden en bossen hun driehoeken zullen uitspannen tot aan de gezichtseinder. Met volharding wordt ook gewerkt aan de bouwplannen der overige genoemde laboratoria, zodat gehoopt wordt, dat ook nog met een tweede gebouw vóór de afloop van het kalenderjaar een aanvang kan worden gemaakt.

Evenzeer zien wij in het komende studiejaar een voorziening in de ergste kassenood tegemoet, waarmede de laboratoria voor plantkunde, plantensystematiek, entomologie, plantenfysiologie, tuinbouwplantenteelt en microbiologie ten zeerste gebaat zullen zijn. Met de kas voor plantkunde zal eerstdaags worden aangevangen.

Zien wij naar het buiten Wageningen gelegen laboratorium voor bloembollenonderzoek te Lisse, dan valt ook daar groei te constateren. Een belangrijke uitbreiding kwam daar tot stand door de inrichting van een onderafdeling voor het serologisch virusonderzoek, waardoor Prof. VAN SLOGTEREN in staat werd gesteld zijn algemeen gewaardeerd

werk op dit terrein te verdiepen en uit te breiden. Verheugend is het, dat daarbij een belangrijke bijdrage werd geleverd door de practijk en wel voor de inrichting van het instrumentarium.

Al doen zich derhalve, ook wat de gebouwen betreft, hoopvolle perspectieven voor, het zal ongetwijfeld nog vele jaren duren, vóórdát de achterstand zal zijn ingehaald. Zelfs wordt er af en toe twijfel geuit of de Landbouwhogeschool niet tè ver is achter geraakt om ooit dat-gene te worden, wat haar stichters er van hebben verwacht, nl. niet alleen een onderwijsinrichting, maar ook het Nederlandse centrum voor het wetenschappelijk landbouwkundig onderzoek, waarbij door hen op het directe contact met de practijk bijzondere nadruk werd gelegd. Inderdaad beseft men thans meer dan ooit, dat onderwijs en wetenschappelijk onderzoek niet straffeloos gescheiden kunnen worden. Daar, waar het onderzoek het hoogste peil bereikt, daar kan ook het meest worden geleerd, althans door de oudere studenten. De Staatscommissie voor de reorganisatie van het hoger onderwijs gaat nog verder en gaf nog kort geleden te kennen, dat niet het onderwijs maar de ontwikkeling der wetenschap als de meest wezenlijke functie van de instellingen van hoger onderwijs moet worden beschouwd, welk standpunt ik in zijn algemene strekking volkomen kan delen. Om dit alles juichen wij het toe, dat reeds enige inrichtingen van onderzoek, die los staan van de hogeschool en wier werk meer direct op de practijk is gericht, in Wageningen zijn ondergebracht en wij hopen, dat in alle gevallen waarin dit wenselijk is, een zodanige samenwerking en coördinatie met de hogeschool zal worden tot stand gebracht, dat daarbij zowel de doelstellingen van de Landbouwhogeschool als die der instituten het beste zullen zijn gediend ten bate van de landbouw in zijn geheel. Een goede samenwerking ontstond er tussen het Instituut voor Veredeling van Landbouwgewassen der Hogeschool en de Stichting voor Plantenveredeling. De vorm van samenwerking, die hier werd gekozen, maar die daarom nog niet als de enige goede behoeft te worden beschouwd, is zodanig, dat als directeur van de nieuwe stichting werd benoemd Prof. DORST, waardoor zich hier een harmonische samenwerking van beide inrichtingen ontwikkelt. Wij hopen, dat voortgezet overleg ook in andere gevallen tot zegenrijke arbeid moge leiden.

Zeer bevorderlijk voor het wetenschappelijk leven waren de vele congressen en andere samenkomsten, welke in de gehoorzalen van de Hogeschool werden gehouden en waarbij tal van actuele onderwerpen van alle zijden werden belicht. Ik denk hierbij niet alleen aan de jaarlijkse landbouwweek, die geleidelijk tot een evenement in ons bestaan is geworden, maar ook aan tal van andere bijeenkomsten, zoals aan de tweedaagse conferentie over de voedselvoorziening der wereld van het Verbond van Wetenschappelijke Onderzoekers, aan het Academisch

Weekend, door de Wageningse Hogeschoolvereniging georganiseerd ter gelegenheid van haar diës en dat aan de Belgisch-Nederlands-Luxemburgse samenwerking was gewijd, aan het congres van de Peulvruchtenstudiecombinatie, het congres van Graanonderzoekers e.a. Voorts bracht de 40-jarige herdenking van het Nederlandse instituut van landbouwkundige ingenieurs vele oude bekenden naar onze veste.

Tal van bezoekers dezer congressen en bijeenkomsten knoopen betrekkingen aan of hernieuwden oude banden met hoogleraren en stafleden en hetzelfde kan worden gezegd van tal van andere vreemdelingen, die onze school bezochten. Onder deze bezoekers bevonden zich tal van vooraanstaande figuren, waarvan wij noemen de heren WISAKSONO WIRJODIHARDJO, Secretaris van Staat en Hoofd van het Departement van Landbouw en Visserij in Indonesië, H. G. BOLSTER, landbouw-attaché van de Amerikaanse Ambassade, W. NORTON, Hoofd van de Afdeling Food and Agriculture van de E.C.A. en Prof. Dr G. BAPTIST, Rector van de Rijkslandbouwhogeschool te Gent.

Het totale aantal buitenlandse geleerden en studenten, dat onze Hogeschool bezocht, is bij benadering niet te schatten; ik herinner b.v. aan het bezoek van de talrijke deelnemers aan het 5e Internationale Graslandcongres te Noordwijk. Enkele buitenlandse geleerden hielden voordrachten in de avonden of op de college-uren van de hoogleraren. De belangstelling van de studenten voor de avondbijeenkomsten, die voor hen ook in taalkundig opzicht bijzonder leerzaam waren, had echter groter kunnen zijn.

Het Instituut voor Veredeling van Landbouwgewassen, dat zich in een bijzondere belangstelling mag verheugen, had zich tijdig op een druk bezoek ingesteld. Een gedeelte van de graanschuur werd getransformeerd in een tentoonstelling, die zeer de aandacht trok. Veredelingswerk, kwekersarbeid, onderzoek van nieuwe rassen, instandhouding van rassen, keuring van gewassen, rassenkeuze, rassenstatistiek en zo meer werden op duidelijke en originele wijze voorgesteld, terwijl de expositie door foto's, zaadmonsters en ander materiaal werd opgeluisterd. Deze tentoonstelling, waarbij de bezoekers, behalve door het tentoongestelde, werden geboeid door een enthousiaste explicatie, oogstte in alle opzichten een welverdiend succes.

Zoals blijktbaar na de bevrijding in het buitenland de behoefte gevoeld wordt aan persoonlijk contact met onderzoekers in andere landen, zo wordt ook door ons naar herstel van dit in de oorlog verbroken contact gestreefd. Wij stellen het daarom op hoge prijs, dat de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening vele hoogleraren en medewerkers in de gelegenheid heeft willen stellen ook buiten Nederland kennis te nemen van de landbouwkundige toestanden en van de vorderingen van het wetenschappelijk onderzoek aldaar.

Zo maakte Prof. DE JONG op verzoek van de Directeur-Generaal van de Landbouw een reis van 2½ maand naar Indonesië ter bestudering

van de veeteelt en de veeteeltkundige voorlichting in dat land. Prof. EDELMAN, Prof. DE VRIES en Prof. EIJSVOGEL bezochten de U. N. Scientific Conference for the Conservation and Utilization of Resources in Lake Success.

Op vererende uitnodiging van de Engelse Regering maakte Prof. VAN SLOGTEREN met een Canadese en Amerikaanse deskundige een reis naar de Goudkust ter bestudering van een ziekte onder de cacao, genaamd *swollen shoot*, die deze cultuur met de ondergang bedreigt.

De lector in de land- en volkenkunde, Dr F. H. VAN NAERSEN, vertrok in het begin van deze maand naar Indonesië, waar hij de nieuwe toestanden nader zal leren kennen en waar hij zowel wetenschappelijke als praktische gegevens hoopt te verzamelen voor zijn onderwijs en onderzoek. Hiervoor is een algemene oriëntatie nodig in een zo groot mogelijk gebied, aangevuld door een streekonderzoek in een veel kleiner gebied.

Eervol was ook de uitnodiging, gericht tot de lector Dr D. J. DOEGLAS, om gedurende één studiejaar als „visiting professor” colleges te geven in de geologie en sedimentpetrologie aan de Louisiana State University. Enige tijd geleden vertrok hij daarvoor naar de Verenigde Staten.

Betrof het hier reizen naar andere werelddelen, bovendien werden talrijke bezoeken afgelegd aan bijkans alle landen van West-Europa voor het bijwonen van congressen, het bezichtigen van laboratoria en het bestuderen van bepaalde landbouwcultures.

In enige gevallen mocht de Rector Magnificus of mochten Rector en Secretaris de Hogeschool vertegenwoordigen bij officiële gelegenheden. Ik noem hiervan het zevende lustrum van de Economische Hogeschool te Rotterdam, het 25-jarig jubileum van de Katholieke Universiteit te Nijmegen, dat van de Rijkslandbouwhogeschool te Gent en dat van het Staatsbosbeheer, alsook het vijftigjarig jubileum van het „Centraal Bureau” te Rotterdam. Voorts mocht ik de gelukwensen van de Senaat overbrengen bij het tachtigjarig jubileum van de Wageningse H.B.S., de inrichting, waaruit de Landbouwhogeschool eertijds als een zwakke loot is ontsproten en die in onze annalen derhalve een zeer bijzondere plaats inneemt.

Richten wij thans onze aandacht op de studenten, dan zij allereerst vermeld, dat het aantal ingeschrevenen 1036 bedroeg, waaronder 67 vrouwelijke. Hiervan waren echter 25, waaronder 16 vrouwelijke, ingeschreven voor enkele lessen. Het aantal voor de eerste maal ingeschrevenen bedroeg 145 (11 vrouwelijke). Het ingenieursdiploma werd behaald door 101 studenten, waarvan 3 dit getuigschrift met lof verwierven. Het aantal promoties was ook dit jaar gering en bedroeg slechts 4.

Het getal der buitenlandse studenten, die gedurende kortere of langere tijd aan onze Hogeschool komen werken om hun kennis en vaardigheid te vergroten, beweegt zich in een stijgende lijn.

Wat het onderwijs betreft moge ik releveren, dat vaker nog dan vroeger door de docenten excursies worden ondernomen met hun studenten om deze nader met het bedrijfsleven in aanraking te brengen. Deze excursies trekken veel belangstelling. In het bijzonder noem ik hier de grote excursie van enkele dagen naar de Veenkoloniën en Groningen in het begin van October en die door Gelderland, Overijsel en de N.O.-Polder in Juli, waaraan telkenmale door ongeveer honderd studenten werd deelgenomen. Met waardering maken wij melding van de grote bereidwilligheid, waarmede men ons op onze excursies alom tegemoet treedt.

Mijn twee voorgangers schetsten reeds de ernstige gevolgen, die de militaire dienst voor vele studenten heeft. Het is wel verre van mij er voor te pleiten de Wageningers van de militaire dienst vrij te stellen. Wie ziet niet het schrikkelijke gevaar, dat ons bedreigt? Wie is voldaan over de middelen die ons daartegen ten dienste staan? Zeker niemand. Ieder, die daartoe in staat is, dient daarom in de wapenen geoefend te worden en een student heeft hier dezelfde plichten als elk ander lid van de gemeenschap. Ik beklaag de studenten, die ter vervulling van hun militaire plichten worden opgeroepen, dan ook niet in sterkere mate dan anderen. Wel mag men vragen en verlangen, dat die oproeping geschiedt op een tijdstip, dat deze studenten daardoor zo weinig mogelijk getroffen worden. Bij de tegenwoordige regeling worden velen al na het propaedeutische examen opgeroepen, zonder nog met de eigenlijke landbouwkundige studie te zijn begonnen. Zij moeten hun werk dan voor twee of meer jaren onderbreken en slechts weinigen zullen er zijn, die daarna de moed en de gelegenheid bezitten opnieuw te beginnen. Hoeveel beter zou het zijn, wanneer zij respijt konden krijgen om althans hun candidaatsstudie te voltooien, zoals ook het geval is aan de Universiteit en de Technische Hogeschool. Daarmede zouden zij een algemeen landbouwkundig inzicht hebben verkregen en later zonder groot bezwaar kunnen afstuderen, terwijl in militaire dienst van hun landbouwkundige kennis profijt zou kunnen worden getrokken. Toch is het zo ver niet gekomen en het is mij evenmin duidelijk geworden, waarom het noodzakelijk is deze studenten en hun ouders zó zwaar te treffen, dat de vervulling van hun liefste wensen en verwachtingen in tal van gevallen onmogelijk wordt. Het gaat hier niet alleen om verlies aan tijd en geld, maar ook om factoren van psychologische aard, welke niet zonder meer verwaarloosd kunnen worden.

Een klein lichtpuntje vormt intussen de bereidheid van de Ministers van Oorlog en Marine om onder bepaalde voorwaarden jaarlijks in totaal aan 15 studenten, die voor de tropische richtingen studeren, toe te staan hun studie tot het candidaatsexamen voort te zetten om hen daarna uit te zenden in K.N.I.L.-verband en te werk te stellen bij de ravitailleringdienst.

Ware de toestand in Indonesië opgeklaard, ik twijfel er niet aan of de belangstelling voor de tropische studierichtingen zou nog aanmerkelijk groter zijn. Veel meer nog dan vóór de oorlog voelen de studenten in zich een onweerstaanbare drang uit te zwermen over landen en zeeën, verre gewesten te bereizen, er te werken en er wellicht ook te blijven als het er hun goed zou bevallen. Zij zoeken het daar waar iets nieuws en zo mogelijk iets groots valt op te bouwen. Het is deze geest, die mij hoop geeft voor de toekomst en voor onze betrekkingen met Indonesië. Met gespannen aandacht turen deze studenten naar de politieke hemel en zodra deze zal opklaren, zullen zij aan hun innerlijke drang gevolg geven.

De behoefte aan landbouwkundigen, tuinbouwkundigen, plantenziektenkundigen, vecteelkundigen e.a. is daar echter zó dringend, dat men ook reeds op de studerende en afgestudeerden in de niet-tropische studierichtingen een beroep heeft gedaan om zich op het landbouwkundige werk in de tropen voor te bereiden. Een spoedige voorziening is hier van groot belang.

Mijn ambtsvoorganger liet een woord van ernstige bezorgdheid horen over de resultaten van de examens, die bij voortduring reden tot teleurstelling gaven. Hierbij had hij in het bijzonder zijn oog gevestigd op de verrichtingen van de studenten van het eerste en tweede jaar, derhalve op de propaedeutische examens. Niet als een pharmaceut bekleedde hij de bittere pil met een glanzend verguldsel, maar als een goed heelmester legde hij de zwerende wond tot de bodem bloot en zijn krachtige toon van vermaan klonk nog geruime tijd na in de kringen van hoogeraren en studenten en zelfs in die van hogere instanties.

Gelukkig heb ik geen reden een dergelijk zorgelijk geluid te laten horen, omdat er een aanmerkelijke verbetering is ingetreden. Veeleer schijnen het thans anderen te zijn, die reden tot bezorgdheid menen te hebben. In een rede van een commissievoorzitter van één onzer studentenverenigingen las ik nl., dat, door een sterk overdreven studieijver der studenten, zijn hoge verwachtingen over het eerste jaar de bodem waren ingeslagen. Ik hoop ten zeerste, dat de jongere studenten zich door deze functionaris niet van de wijs zullen laten brengen, maar er zich voortdurend van bewust zullen blijven, dat de bevoorrechte positie, welke de student inneemt en de grote vrijheid, welke hij geniet, plichten inhouden ten aanzien van de hogeschool en de gemeenschap, welke niet voorbijgezien mogen worden. Overigens ben ik er van overtuigd, dat een grote studieijver geenszins de mogelijkheid behoeft uit te sluiten om te profiteren van de ontplooiingsmogelijkheden, die het studentenleven biedt. Vele studenten hebben dit in mijn gesprekken met hen ongevraagd bevestigd. Laten wij hopen, dat de studenten-sociëteiten in October moeite zullen hebben de uitgelaten schare van geslaagden op te nemen.

Men denke niet, dat uitlatingen, als zoëven bedoeld, afbreuk hebben gedaan aan de betrekkingen met de besturen der studentenverenigingen. Integendeel, deze relaties waren van vriendschappelijke aard en steeds vond ik hen, alsook de leden hunner verenigingen, tot medewerking bereid, wanneer het er om ging de belangen der hogeschool en haar leerlingen te dienen, niettegenstaande de besturen van sommige verenigingen door zware materiële zorgen worden gekweld. Ook de studenten zelf moeten in vele gevallen van een karig zakgeld rondkomen. Dat zij zich daarbij in vele opzichten grote beperkingen moeten opleggen, kan men betreuren; maar men heeft het nu eenmaal te aanvaarden. Tegen een te ver gaande bezuiniging op de voeding moet ik echter met klem opkomen. Een niet gering aantal studenten gaat hierbij zó ver, dat zij slechts enkele malen per week een warme maaltijd tot zich nemen, een euvel, waartegen dezerzijds ernstig werd gewaarschuwd en naar ik meen niet geheel zonder succes.

Het zou in hoge mate te betreuren zijn, wanneer het verenigingsleven door de geldelijke zorgen der leden ernstige schade zou lijden. Gelukkig ziet men het zó, dat deze verenigingen zich zullen hebben aan te passen aan de omstandigheden, opdat de studenten in georganiseerd verband alle moeilijkheden zullen overwinnen en om gaaf en goed aan volgende studentengeneraties datgene over te dragen, wat voorgaande generaties moeizaam hebben opgebouwd.

Ook de verenigingen onderling kunnen elkaar daarbij de hand reiken en zij doen dit inderdaad, getuige de oprichting van de Wageningse Studentenraad, waarin vertegenwoordigers van al de zgn. gezelligheidsverenigingen zitting hebben.

De vormende betekenis der studentenorganisaties kwam ook dit jaar naar buiten tot uiting bij de uitvoeringen van de Wageningse Studenten Toneelvereniging en de Wageningse Studenten Koor- en Orkestvereniging. De eerstgenoemde kwam met het stuk „Der Prozess” van FRANZ KAFKA. Tegenover sommigen, die bij hun beoordeling van dit stuk van gereserveerdheid deden blijken en verklaarden, dat de logica van de opbouw hun ontging, stonden anderen, die er de loftrumpet over staken. Persoonlijk kan ik mij geheel onder de laatste scharen; het was minder een stuk van mathematisch-logische opbouw dan wel van stemming en sfeer en als zodanig liet het bij mij een onuitwisbare indruk achter. Wat de W.S.K.O.V. betreft, viel het op, dat het podium in de Aula de talrijke medewerkers nauwelijks meer kan bevatten. De twee uitvoeringen dezer vereniging werden terecht in hoge mate gewaardeerd. Intussen heeft menigeen zich met bezorgdheid afgevraagd wat het lot van de bloeiende vereniging zal zijn, wanneer haar dirigent het hoogleraarsambt zal neerleggen. Ik meen echter wel te mogen verklappen, dat wij ons voorshands geen grote zorgen behoeven te maken.

Zo ben ik dan aan het eind van mijn relaas gekomen. Aan U, Mijne Heren Curatoren, en Uw secretaris, Dr BOONSTRA, moge ik hartelijk dank zeggen voor het vele, dat U in het afgelopen jaar voor de Hogeschool hebt gedaan. De belangrijke vraagstukken, welke aan de orde waren, maakten vele besprekingen met Uw President nodig om de afdoening te bevorderen. Het College van Rector en Assessoren stelt dit voortdurende overleg, dat geleidelijk intensiever is geworden, op hoge prijs. Niet zonder bezorgdheid vernamen wij uit de dagbladen, dat met het aftreden van Uw medelid Mr KLAASESZ rekening moet worden gehouden wegens een mogelijke benoeming op een belangrijke post in W.-Indië. Voor de Landbouwhogeschool zouden wij het aftreden van Mr KLAASESZ zeer betreuren; zijn voortdurende zorg voor de hogeschool, haar ambtenaren en studenten is U allen voldoende bekend.

Het afgelopen jaar heeft mij voor tal van problemen geplaatst en dikwijls was het moeilijk een bepaald standpunt te kiezen. Het strekte mij echter tot grote steun steeds de twee assessoren DORST en BIJHOUWER en de secretaris van de Senaat TENDELOO bereid te vinden mij met hun weloverwogen adviezen ten dienste te staan, waarvoor ik hun hartelijk dank zeg. Voorts denk ik met waardering aan de hoofdambtenaar van administratie BOSMAN, die mij door zijn onverflauwde werkkraft en stalen geheugen onschatbare diensten heeft bewezen. Ook gaat mijn dank uit naar de hoofdambtenaar van administratie WIERINGA, die na het vertrek van de administrateur zwaar werd belast, maar daarbij nimmer versaagde.

En thans rest mij mijn taak over te dragen aan U, waarde collega DORST, door Hare Majesteit de Koningin tot mijn opvolger aangewezen. Met de lopende werkzaamheden van het Rectoraat bent U op de hoogte en het is U dan ook bekend, dat belangrijke zaken nog niet tot afsluiting konden worden gebracht, hoe gaarne ik dit had gewild; en na die afsluiting zullen er weer nieuwe problemen rijzen. U hebt U echter bereid verklaard Uw werkkraft, mensenkennis en tact ten dienste van het Rectoraat te stellen om de Landbouwhogeschool tot verdere bloei te brengen en wij hoogleraren hebben U ons vertrouwen geschonken. En met deze verzekering leg ik thans het symbool van Uwe nieuwe waardigheid, de ambtsketen, om Uwe schouders.

Leve de nieuwe Rector!